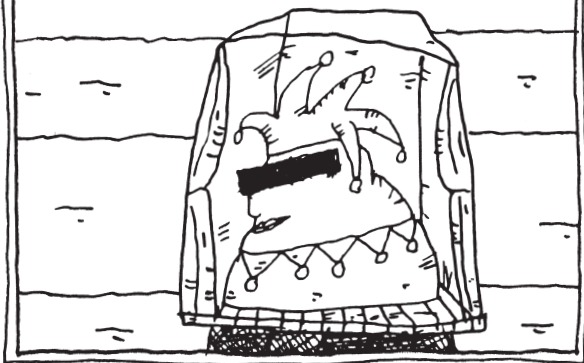

**milan ukde
balada pro
banditu a
jiné hry
na zapřenou**

ATLANTIS

© Milan Uhde, 2001
ISBN 80-7108-218-X

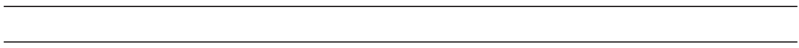
VĚNOVÁNÍ

Do tohoto svazku jsem vybral deset textů ze svých dramatických prací, dramatizací a úprav cizích her. Napsal jsem je v letech 1971–1987, kdy jsem se k jejich autorství nemohl hlásit. Nyní jsem jim dal definitivní podobu, některé proti původnímu znění silně pozměnil. Svými jmény mě jako zakázaného autora kryli Pavel Vašíček (Nos, Plášť), Marie Loucká a Pavel Rímský (I chytrák se spálí), Zdeněk Pospíšil (Profesionální žena, Balada pro banditu, Pohádka máje), Eva Samková (Jitřenka naší slávy, uvedení hry zprostředkoval Jaromír Ptáček), Petr Oslzý a Peter Scherhauser (Prodaný a Prodaná). Schillerovskou koláž Kdo nejlepší trefu měl aneb Kašpárek a Vilém Tell si Zdeněk Pospíšil vyžádal do své švýcarské emigrace. Televizní hru Krásná rána inspiroval historik Josef Válka, získal příslib jejího přijetí v brněnské televizi, samozřejmě pod cizím jménem, ale přes jeho snahu nakonec k jednání nedošlo.

Všem zmíněným přátelům znovu děkuji za jejich statečnou a riskantní podporu a texty jim vděčně připisuji. U režisérů Zdeňka Pospíšila, Pavla Rímského a Petra Scherhausera se dedikace vztahuje k jejich památce.

Milan Uhde

Brno, leden 2001

BALADA PRO BANDITU

1975

BALADA PRO BANDITU

OSOBY

ERŽIKA

NIKOLA

UHRÍN

MORANA

EVA, její starší dcera

MARA, její mladší dcera

VELITEL četníků

ČETNÍK SIDÓ

ČETNÍK GYÖRGY

ZÁVODČÍ

DERBAK

DERBAKOVÁ

OREB DANKO

MAGERI

DRAČ, Erzičin otec

ANDREJ, Erzičin bratr

ICU BOKŠAJ

JEJKU HORBASA

BOUDA

SLUŽBA

POŠTMISTR

LACO TOTÍN

KUBEŠ

JURA, Šuhajův bratr

SBOR

Texty k písním vznikly překladem, úpravou a parafrází moravské, slovenské a ukrajinské zbojnické lidové poezie

ERŽIKA (*zpívá*)

Zabili, zabili
chlapa z Koločavy.
Řekněte, hrobaři,
kde je pochovaný.

SBOR (*zpívá*)

Bylo tu, není tu,
havrani na plotu.
Bylo víno v sudě,
teď tam voda bude.
Není, není tu.

ERŽIKA

Špatně ho zabili,
špatně pochovali.
Vlci ho pojedli,
ptáci rozklovali.

SBOR

Bylo tu, není tu,
havrani na plotu.
Bylo víno v sudě,
teď tam voda bude.
Není, není tu.

ERŽIKA

Vítr ho roznese
po dalekém kraji.
Havrani pro něho
po poli krákají.

SBOR

Bylo tu, není tu,
havrani na plotu.
Bylo víno v sudě,
teď tam voda bude.
Není, není tu.

ERŽIKA

Kráká starý havran,
krákat nepřestane,

BALADA PRO BANDITU

dokud v Koločavě
živý chlap zůstane,
živý chlap zůstane.

SBOR

Bylo tu, není tu,
havrani na plotu.
Bylo víno v sudě,
teď tam voda bude,
není, není tu.

1. CHALUPA BABY-MORANY

MORANA, pak MARA, EVA, UHRÍN, NIKOLA, SBOR

MORANA *(volá do tmy)* Maro! Evo!

MARA *(ze tmy)* Spíme, maminko.

MORANA Já ti dám, spíme. Mrcho vyválená. Sem pojď. A ty taky. A vy, mládenci, jakbysmet. *(EVĚ)* Který to byl, mluv.

EVA Žádný.

MORANA Tak ty, Maro. Který zbyl na tebe? No tak.

MARA Jen jsme si povídali, přísahám.

MORANA Já jsem to slyšela. Každou noc. Hanba. Poslouchej, Uhríne, byl jsi s Marou, nebo s Evou?

UHRÍN Jak to má člověk poznat? Blechy mají obě dvě.

MORANA Sám máš blechy. Jste tady týden, a ještě jste se nemyli. Dobrá. Vezmeš si Maru. *(NIKOLLOVI)* A ty Evu.

NIKOLA Když mě nepotká nic horšího.

MORANA Naopak. Budeš slavný. Žandáři se tě budou bát. A ty, Uhríne, zbohatneš.

UHRÍN Jestli nás nechytanou. Protože na to je... *(Naznačí oběšení)*

MORANA Hlouposti. Od kterého pluku jste?

NIKOLA Od pětaosmdesátého, ďarmatského.

MORANA Ten je dávno na frontě. A žandáři se sem bojí. Zběhů jsou plné lesy. Ale pro jistotu – pojdte sem.

NIKOLA a UHRÍN *(přistoupí neochotně k MORANĚ)*

MORANA *(zaříká ratolístky, pak je připíná chlapcům na klopky)* Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, amen. Teď se vás nedotkne žádná střela. Ani z pušky, ani z pistole, ani z kulometu, ani z děla. Ale jestli mě ošidíte, třikrát a sedmkrát běda vám.

(Zpívá)

Tmavá nocka, tmavá,
pro chlapa je zrádná,

pro chlapa je zrádná,
zrádná noc.

A ta nejtmařejší,
ta je nejzrádnější,
ta je nejzrádnější,
zrádná noc.

UHRÍN Nikolo. Půjdem k holkám?

NIKOLA Ále.

UHRÍN Bojíš se?

NIKOLA Bolí mě břicho.

UHRÍN Mě taky. Z toho žrádla.

NIKOLA Hlavně z té svatby.

UHRÍN Snad to nebereš vážně.

NIKOLA Já ne. Ale ta baba.

UHRÍN Zdrhneme.

NIKOLA Poslyš, Uhríne, když ráno lezla na půdu, koukal
jsem jí pod sukně. Má tam cosi jako kozí ocas.

UHRÍN Fuj. Nějaká nemoc?

NIKOLA Žádná nemoc. Je to bosorkáňa. Před ní neutečeš.

UHRÍN Co s ní?

NIKOLA Právě na to myslím.

UHRÍN Něco bych věděl.

NIKOLA Já taky. Jak vyjde na dvůr.

UHRÍN Platí.

(Zpívá)

Křížem krážem chodím,
nevidím nikoho,
křížem krážem chodím,
nevidím nikoho.

NIKOLA

Někdo mě zabije,
nebo já někoho,
někdo mě zabije,
nebo já někoho.

UHRÍN *(mluví)* Hej, stará.

MORANA Co chceš?

UHRÍN Kamarádovi je špatně.

MORANA Počkej, podívám se. (*Přiblíží se, NIKOLA ji praští puškou, MORANA zařve*) Ááá! (*Padne na zem*)

SBOR (*zpívá*)

Z Kokavy, z Kokavy
chodníček krvavý.

Lidi povídají,
že to z něčí hlavy.

NIKOLA

Není on krvavý,
kamarádi moji.
To jenom rozkvetly
vlčí máky v poli.

2. V LESE

UHRÍN, NIKOLA

UHRÍN Ty, Šuhaji, víš co? Někdy je mně líto, že mě v Haliči nedostali.

NIKOLA Mně taky.

UHRÍN Střel mě, Šuhaji.

NIKOLA Počkej. To myslíš vážně?

UHRÍN Mám toho opravdu až po krk.

NIKOLA Tak dobře. (*Odstoupí, namíří a vystřelí. UHRÍN zůstane nezraněn*)

UHRÍN Co je?

NIKOLA Nechápu. Byl jsem nejlepší střelec pluku.

UHRÍN Snad na to nevěříš.

NIKOLA Jsou věci mezi nebem a zemí. A čarodějnice taky jsou. Radši se rozejdem.

UHRÍN Kam půjdeš? Domů?

3. U ŘEKY SUCHARY

NIKOLA, potom ERŽIKA

NIKOLA (*zpívá*)

Ani tak nehoří
svíčka farářovi,
jako se bělají
moji milé nohy,
jako se bělají
moji milé nohy.

(*Šeptá*) Eržiko.

(*Zpívá*)

Ani tak nevoní
kořalička sladká,
jako mně vonějí
moji milé jabka,
jako mně vonějí
moji milé jabka.

(*Šeptá*) Eržiko.

(*Zpívá*)

Ani tak nebolí
rána do srdéčka,
jako mě bolela
milé zahrádečka,
jako mě bolela
milé zahrádečka.

(*Mluví*) Eržiko.

ERŽIKA Nikolo. Pustili tě?

NIKOLA Utekl jsem. Celou noc za tebou běžím.

ERŽIKA Počkej, uvidí nás.

NIKOLA Přijď večer do koliby.

ERŽIKA Chytnou tě a zastřelí.

NIKOLA Ať.

(Zpívá)

Nepůjdu od tebe,
má milá bělavá,
dokud má košilka
nebude krvavá.
Košilka krvavá,
rozsekaná hlava.
Nepůjdu od tebe,
má milá bělavá.

4. KOLIBA POD SUCHAREM

*ERŽIKA, NIKOLA, později VELITEL, ZÁVODČÍ, ČETNÍK SIDÓ a ČET-
NÍK GYÖRGY*

ERŽIKA Nikolo, cos byl pryč – měls někoho?

NIKOLA Jen tebe. Ve spaní, na pochodu, pořád.

ERŽIKA Ach Bože.

NIKOLA Nevěříš?

ERŽIKA Myslím na to, co bude.

NIKOLA Není nám dobře?

ERŽIKA Tady na kolibě. Ale ve vesnici zle.

NIKOLA Dám ti s sebou maso a sýr. A našim řekni, ať si zas
pošlou. Mám dost.

ERŽIKA Kradeného.

NIKOLA Zadarmo nedávají a peníze nemám.

ERŽIKA Bojím se, Nikolko.

NIKOLA Pojď ke mně. *(Obejme ji, zpívá)*

Na zelené louce
šibeničky,
položila milá,
holubička sívá,
na ně ručky.

Copak sis, má milá,
pomyslela,
když jsi svoje ručky
na ty šibeničky
položila?

ERŽIKA

Řekla jsem si, milý,
sama sobě,
že je s náma ámen,

ERŽIKA a NIKOLA

že se nedostanem,
leda v hrobě.

NIKOLA *(mluví)* Slyšíš?

ERŽIKA Žandáři.

NIKOLA Nesmysl. Leda báby na klestí. Nikdo o mně neví.

ERŽIKA Hledají od chalupy k chalupě.

NIKOLA Koločavští neřeknou. Pomstil bych se.

ERŽIKA Bojí se, když jdeš kolem. Ale když zaklepe četník,
mají strach zase z něho.

VELITEL *(volá zpovzdálí)* Vzdejte se. Odhodte zbraň.

NIKOLA Utíkej, Eržiko.

ERŽIKA Bez tebe ne.

VELITEL Neblázněte, člověče. Jsme čtyři, a vy sám.

NIKOLA Nestřílejte. Nechte nás odejít.

VELITEL Palte mu po nohách.

(ZÁVODČÍ, ČETNÍK SIDÓ a ČETNÍK GYÖRGY vystřelí)

NIKOLA *(dvakrát vystřelí. Dva četníci padnou na zem, NIKOLA s ERŽIKOU utečou)*

VELITEL Stůj. Závodčí! György!

ČETNÍK GYÖRGY Mám ji, pane veliteli.

ČETNÍK SIDÓ *(pokleká k ZÁVODČÍMU)* Je po smrti, pane veliteli.

VELITEL Ten mizera střílí jak Pánbůh.

NIKOLA *(zpívá)*

Křížem krážem chodím,
nevidím nikoho.

Někdo mě zabije,
nebo já někoho.
VELITEL *(mluví)* Tohle mně zatraceně zaplatí.

5. NÁVES V KOLOČAVĚ

DERBAK, NIKOLA, OREB DANKO, pak DERBAKOVÁ, SBOR

DERBAK Nikolo, je mír. Vojáci jsou doma. Pojd' s náma.

NIKOLA Nemám čas, Derbaku.

DERBAK Pojd'. U Herše Lengyela vymlátili krám.

OREB DANKO Prodal sto párů bot, co dostal pro nás.

NIKOLA Četníci vás seberou.

OREB DANKO Rakouští utekli. A než sem Češi pošlou svoje,
uděláme si pořádek sami.

DERBAK Svět bude vypadat jinak.

NIKOLA Svět bude pořád stejný.

DERBAK Nech ho, Orebe, Nikola nedělá ve smečce.

NIKOLA Máš pravdu, Derbaku. A kromě toho mám práci.
Sbohem. *(Odchází)*

DERBAKOVÁ *(přiběhne)* Chlapi, Molnára vypálili.

OREB DANKO Pojdme k Magerimu. Když nic, aspoň se na-
píjem.

DERBAK Pojdme.

SBOR *(zpívá)*

Horní, Dolní Ořešany,
kéž by pány pověšali.
Nejprv pány úředníky
a pak jejich služebníky,
potom paní úřednice
a pak jejich služebnice.

BIBLIOGRAFICKÁ POZNÁMKA

NOS, premiéra dramatisace stejnojmenné povídky Nikolaje Vasiljeviče Gogola 21. května 1971 v Loutkovém divadle Radost v Brně (režie Pavel Vašíček, výprava Karel Vaca, hudba Vladimír Werner)

I CHYTRÁK SE SPÁLÍ, premiéra přepisu hry Alexandra Nikolajeviče Ostrovského 5. června 1971 v Divadle bratří Mrštíků v Brně (režie Pavel Římský, výprava Antonín Vorel, hudba Pravoš Nebeský); další provedení v Městských divadlech pražských, Komorní divadlo 15. ledna 1972 (režie Ivan Weiss), v Divadle Vítězného Února v Hradci Králové 5. února 1972 (režie Pavel Pecháček)

PROFESIONÁLNÍ ŽENA, premiéra dramatisace stejnojmenného románu Vladimíra Párala 8. listopadu 1974 v Divadle na provázku v Brně (režie Zdeněk Pospíšil, výprava Jozef Ciller)

BALADA PRO BANDITU, premiéra 7. dubna 1975 v Divadle na provázku v Brně (režie Zdeněk Pospíšil, hudba Miloš Štědroň, výtvarník Jozef Ciller, kostýmy Dana Malá, choreografie Elena Molnárová, dramaturgie Petr Oslzlý a František Mareš); další provedení 30. ledna 1977 v Divadle Lucerna Praha (režie Zdeněk Pospíšil), 28. září 1996 v Národním divadle moravskoslezském v Ostravě (režie Peter Gábor, výprava Ivan Hudák, kostýmy Alexandra Grusková, hudební nastudování Martin Adamus, choreograf Igor Vejśada, dramaturg Marek Pivovar), 24. května 1997 v Městském divadle v Mostě (režie Zbyněk Srba, výtvarník Miroslav Cygan, kostýmy Mária Fulková, pohybová spolupráce Jaroslava Zimová, dramaturg Vlastimil Novák), 15. ledna 2000 v Klicperově divadle v Hradci Králové (režie Karel Brožek, výtvarník Alois Tománek, kostýmy Ivana Brádková,

choreograf Radek Balaš, hudební aranžmá a nastudování Pavel Horák, hudební spolupráce Radek Němejc a Vladimír Franz, dramaturgie Zora Vondráčková), 9. dubna 2000 ve Slezském divadle v Opavě (režie Bedřich Jansa, asistent režie Zdeněk Pavlíček, výprava Marta Roszkopfová, choreograf Martin Pacek, asistentka choreografa Daniela Roncová, hudební nastudování Jarmila Tábořská a Michaela Vaňová, dramaturgie Ladislav Slíva a Marie Procházková), 16. prosince 2000 v Městském divadle v Karlových Varech (režie Ivan Krejčí, scéna Klára Čulíková, kostýmy Lucie Loosová, choreograf Štefan Capko, hudební spolupráce a korepetice Karel Šimandl, pěvecké vedení Šárka Malinková, dramaturgie Petra Kohutová)

Balada pro banditu, film (režie Vladimír Sís, scénář Vladimír Sís a Zdeněk Pospíšil, hudba Miloš Štědroň a Vlastimil Hála, kamera Viktor Růžička, kostýmy Vlastimil Hasala a Růžena Bulíčková, Filmové studio Barrandov 1978)

POHÁDKA MÁJE, premiéra v Divadle na provázku v Brně 23. března 1976 pod názvem Na Pohádku máje (režie Zdeněk Pospíšil, hudba Miloš Štědroň, scéna Jozef Ciller, kostýmy Jerzy Perz, choreografie Dana Vejchodová, odborná spolupráce Ivo Osolsobě, dramaturgie Petr Oslzlý); další provedení (jako Hra na Pohádku máje) 8. února 1991 v Hudebním divadle v Karlíně (režie Zdeněk Pospíšil), jako Pohádka máje 13. března 1992 v Městském divadle v Mostě (režie Pavel Pecháček), 11. června 1994 v Těšínském divadle v Českém Těšíně (režie Bedřich Jansa, výtvarník Alexandr Babraj, kostýmy Eliška Zapletalová, hudební nastudování Bronislav Liberda, dramaturg Ladislav Slíva), 23. dubna 1999 v Národním divadle v Brně (režie Zbyněk Srba, dramaturg Václav Cejpek, výprava Jana Zbořilová, pohybová spolupráce Hana Charvátová, korepetitor Max Wittmann, asistentka režie Darina Tučková, asistentka dramaturgie Klára Špičková)

JITŘENKA NAŠÍ SLÁVY, premiéra v Československém rozhlase na stanici Vltava 24. března 1977 (režie Josef Melč)

PLÁŠŤ, premiéra v Divadle dětí Alfa v Plzni 20. září 1985 (režie Pavel Vašíček, výprava Alois Tománek, hudba Jiří Kolafa)

Text vyšel v časopise Svět a divadlo 1996, č. 2, s. 169–183

PRODANÝ A PRODANÁ, premiéra v Divadle na provázku v Brně 28. ledna 1987 (režie Peter Scherhauser, výprava Ján Zavarovský, hudební komentáře z opery Bedřicha Smetany Prodaná nevěsta sestavil a nastudoval Miloš Štědroň, pohybová spolupráce Alena Ambrová, dramaturgie Petr Oslzlý)

EDIČNÍ POZNÁMKA

Pro vydání svazku Balada pro banditu a jiné hry na zapřenou připravil autor definitivní redakci zařazených textů. Všechny změny, jimiž se toto vydání liší od předchozích opisů a rozmnoženin pro vnitřní potřebu divadel, je tedy třeba pokládat za autorizované.

OBSAH

NOS	7
I CHYTRÁK SE SPÁLÍ	31
PROFESIONÁLNÍ ŽENA	71
BALADA PRO BANDITU	157
POHÁDKA MÁJE	213
JITŘENKA NAŠÍ SLÁVY	279
PLÁŠŤ	309
KDO NEJLEPŠÍ TREFU MĚL ANEB KAŠPÁREK A VILÉM TELL	335
KRÁSNÁ RÁNA	367
PRODANÝ A PRODANÁ	401
BIBLIOGRAFICKÁ POZNÁMKA	451
EDIČNÍ POZNÁMKA	454

MILAN UHDE
BALADA PRO BANDITU
A JINÉ HRY NA ZAPŘENOU

Vychází za finančního přispění
Nadačního fondu Obce spisovatelů

Obálka, vazba a grafická úprava
Rostislav Pospíšil

Vydalo nakladatelství Atlantis
v Brně roku 2001

jako svou 206. publikaci

K vydání připravila Jana Uhdeová

Sazbu písmy Bookman a Helvetica

připravil Vladimír Ludva

Vytiskla tiskárna Centa, spol. s r. o.,

Videňská 113, Brno-Horní Heršpice

Počet stran 456

a 16 stran černobílé fotografické přílohy

Tematická skupina 13

Vydání první

Knihy objednejte na adrese

Atlantis, spol. s r. o.

PS 374

602 00 Brno

e-mail: atlantis-brno@volny.cz